

Årsmøde i Foreningen for Kirkegårdskultur

d. 11 og 12. juni 1990 i Roskilde.

refereret af Birgitte Foghmoes

Årsmødet - med gravmindekonkurrence udstillingen som hovedemne formåede at samle et rekordstort deltagerantal. idet ikke mindre end 128 på forhånd var tilmeldt.

Ved generalforsamlingen mandag aften bød formanden Mette Madsen velkommen.

Generalforsamlingen havde følgende dagsorden:

1. Valg af dirigent.
2. Formandens beretning.
3. Beretning fra Gravmindeudvalget.
4. Fremlæggelse af revideret regnskab.
5. Fremlæggelse af budgetforslag og fastsættelse af kontingent 1991.
6. Valg af medlemmer til bestyrelsen.
På valg:
kirkegårdskonsulent Gunver Vestergaard
stenhuggermester Hans Brock-Mikkelsen
kirkegårdsleder Henning Lektoren.
7. Valg af 2 revisorer og 1 revisorsuppleant.
9. Fastsættelse af tid og sted for næste års generalforsamling.
10. Eventuelt.

ad 1. Valg af dirigent.

Kirkegårdsbestyrelsesformand Knud Th. Skovgaard valgetes.

ad 2. Formandens beretning.

Mette Madsen, der nyvalgtes som formand ved sidste årsmøde, sagde i sin beretning "Det er en stor glæde for mig for første gang at byde velkommen til årsmødet i Foreningen for Kirkegårdskultur. Velkommen til foreningens medlemmer, som altid slutter trofast op om årsmøderne, og velkommen til vores gæster. Vi tager jeres tilstedeværelse som udtryk for interesse for foreningens arbejde, og det er vi taknemmelige for. En særlig velkomst vil jeg gerne rette til Roskilde Stift og specielt Roskilde

Domsogns menighedsråd.

Vi er glade for, at vi kan holde vort årsmøde her i stiftet, og vi takker for den hjælpsomhed og interesse, vi i forbindelse med tilrettelæggelsen har mødt fra menighedsrådets folk.

Roskilde er jo ikke en hvilken som helst by eller et hvilket som helst stift. Bispesædet og domkirken her er vævet ud og ind i vort lands historie, og vi takker for, at vi i morgen må holde vor morgenandagt i denne - og ikke mindst hvad gravlæggelser angår - enestående kirke. Og vi siger på forhånd tak til domprovst Karen Horsens, der vil lede denne andagt og således give os en god optakt til dagens oplevelser.

Foruden udstillingen og præmieoverrækkelsen i gravmindekonkurrencen skal vi jo på kirkegårdsbesøg. Vi takker landskabsarkitekt Birgitte Fink og museumsinspektør Anette Kruse for, at de har villet komme her i aften og fortælle om såvel Gråbrødre som Vor Frue kirkegårde, så vi således forberede kan få det maksimale udbytte af vore kirkegårdsvandring.

Mindeord

Den sidste, jeg vil byde særlig velkommen til, er Gitter Gøtke-Hansen. Kære Gitter! Det betyder utroligt meget for os alle sammen, at du er kommet her til Roskilde for igen i år at være sammen med os alle i Foreningen for Kirkegårdskultur i dagene omkring årsmødet.

Jeg ved, det kræver mod og styrke at gå alene på stier, hvor man altid før var to. Da vi sidste år tog afsked med vor formand gennem 22 år, sognepræst Povl Gøtke-Hansen, forudså ingen af os, at den afsked skulle blive så definitiv. Efterretningen om hans død var smertelig, og vi savner han ro og hans lune gemyt. Det var ikke med store armbevægelser, han ledede forenin-

gen, men ved en besindig og dybt engageret ledelse fik han i sin formandstid gennemført mange af foreningens mål i en tid, der var præget af store forandringer i traditioner og samfundsmønstre og - ja, lad os bare sige mode - ikke mindst hvad vore kirkegårde angår.

Mange af dem, der er til stede i aften, har år efter år med glæde set frem til at møde Gøtke-Hansen og med ham dele oplevelserne ved årsmøderne rundt omkring i de danske stifter. Selv nåede jeg kun at kende ham kort. Derfor er jeg taknemmelig for vort eftersommermøde i Otterup præstegård sidste år i august. Det gav mig en instruktiv start på mit formandsjob, og hele den dag fylder meget i min erindring.

I sine mindeord i årsskriftet siger Morten Falmer-Nielsen, at der var med akklamation, at generalforsamlingen i 1989, da Povl Gøtke-Hansen ønskede at fratræde som formand, kunne glæde ham ved at udnævne ham til foreningens æresmedlem. Ja, jeg tror, han var glad. For han holdt af denne forening, og jeg husker, han sagde: Jeg kommer igen næste år.

Således blev det ikke, man vi vil rejse os, og i mindet om hans person og i respekt for det arbejde, han gjorde for Foreningen for Kirkegårdskultur udtale et "ÆRET VÆRE POVL GØTKE-HANSENS MINDE".

Aktiviteter

Op så skal jeg berette om året, der er gået. Det har været et travlt år, men også et begivenhedsrigt og spændende år. Vi i bestyrelsen gik videre med de ting, der var i gang eller på beddingen.

Formanden nævnte sidste år, hvor vigtigt det var at udbygge kontakterne med provsterne, menighedsrådene og bedemændene. Jeg kan berette, at jeg både skriftligt og mundtligt har kommunikeret med formændene for alle tre foreninger i et ønske om på en eller anden måde at få dem ind under vor paraply. Til gensidig glæde og gavn. Jeg ved, det vil blive drøftet hos provsterne og menighedsrådene på deres kommende årsmøder, og jeg håber på positive tilbagemeldinger.

Hos bedemændene har det været til drøftelse, og formanden for Bedemændenes Landsforening, Sv. E. Baltzer, har meldt tilbage, at foreningen ikke på nuværende tidspunkt ønskede et kollektivt medlemskab. Men jeg vil gerne takke Sv. E. Baltzer for, at han dernæst opfordrede sine medlemmer til at melde sig ind som enkeltpersoner. Med det bistandsbehov, som ændrede

traditioner omkring dødsfald og begravelser i stigende grad overfører til bedemændene, er der for mig ingen tvivl om, at vore to foreninger vil have gensidig udbytte af en nær kontakt. Hils fra mig derhjemme og sig, at vi synes, I hører til i kredsen her.

Og så mener jeg for øvrigt, at vi skal have flere af landsbygraverne med. Jeg har sagt til deres formand, Niels Bach Nielsen, som jeg traf ved bedemændenes messe i Års, at vi snarest må have en snak herom. I den forbindelse vil jeg gerne nævne to ting: Den ene er, at det ikke mere må ske, at vore to foreningers årsmøde falder på samme dato i hver sin ende af landet. Vi savner dem her i Roskilde, og jeg håber også, de savner os på Fanø.

Det andet er, at vi i bestyrelsen besluttede at følge bedemændenes opfordring til at deltage i deres messe i Års i dagene 27.-29. april. Vi delte stand med kirkegårdslederne og krematorierne, og jeg kan forsikre jer om, at det var en spændende og utraditionel messe.

Det havde medierne også blik for. Der var repræsentanter for både de trykte og de æterbårne medier. Selv blev jeg interviewet til TV 1, men jeg har endnu ikke set, at den har været sendt. (Programsat til 7. aug. kl. 21.25. RED.). Men jeg kan melde om, at vi i bestyrelsen mærker en stærkt stigende interesse for alt, hvad der har med kirkegårde at gøre. Vi får opfordringer til at skrive og komme ud og tale ved møder og kurser. Selv har jeg været såvel i distriktsforeninger som i de enkelte menighedsråd.

I forbindelse med gravmindekonkurrencen har jeg været interviewet i flere aviser og har medvirket i en udsendelse om gravminder i TV-Nord, samt skrevet et bidrag til Bogen om Helsingør Kirkegård, som i parentes bemærket er anmeldt i sidste nummer af Kirkegårdslederen. Men det er kun en lille del af det samlede billede. Jeg kan bl.a. nævne film og bøger, artikler i Samvirke og Slægtsforskernes blad om kirkegårde og gravminder, i Menighedsrådenes blad og en utrolig vel gennemarbejdet og informativ artikel af højskoleleder Grethe Rostbøll i Landsbygraveren.

Skulle nogen af jer støde på artikler, der har interesse for foreningen, er vi taknemmelige for kopi af dem om dette vort yndlingsemne.

Gravmindekonkurrencen

De fleste kræfter er gået til gravmindekonkurrencen. Dommerkomiteen bestod af professor Sven-Ingvar Andersson (formand), kirkegårds-

inspektør Morten Falmer-Nielsen, mag. art. Karin Kryger, stenhuggermester Hans Broch-Mikkelsen, arkitekt, grafiker Lisbeth Gasparski, billedhugger Eric Erlandsen, foreningens næstformand, provst Leif Arffmann, der efter Gøtke-Hansens død overtog hans plads i dommerkomiteen, samt undertegnede.

På et møde hos Sven-Ingvar Andersson d. 20. juni 1989 lagde vi sidste hånd på konkurrencebetingelserne, og konkurrencen løb af stabelen d. 1. september 1989 med deadline d. 1. februar 1990.

Selv om vi sendte pressemeddelelser ud, fik vi ikke de store overskrifter i aviserne, men dem må have fået en del omtale i de berørte fagblade, for konkurrencematerialet blev rekvireret af omkring 400 mennesker, så vore forventninger steg fra dag til dag. Vi havde forsigtigvis sagt til hinanden, at bare der kom 10-12 forslag ville vi være glade, men der kom 117, og så stod vi der med dem!

Det var Hans Broch-Mikkelsen, der tog imod, og i dagene omkring deadline blev han og hans virksomhed nærmest væltet. Men vor udmærkede sekretær og ligeså udmærkede kasserer fik det arrangeret, så det hele kunne overflyttes til og stilles op i Næstved. Og her samledes så dommerkomiteen i to hele dage i februar, hvor vi skiftevis samlet og hver for sig gennemgik forslagene. Så skule lokalerne i Næstved bruges til noget andet, så det var igen pille ned, pakke ind, flytte og pakke ud og hænge op - denne gang i Konventhuset i Roskilde. Her samledes så dommerne igen d. 19. marts efter at have lagret indtrykkene i tre uger, og vi nåede denne dag til ende med vurderingen og fandt frem til de projekter, der skulle præmieres.

Det var svært, for der var utrolig mange smukke, spændende og utraditionelle forslag. Men antallet af vindere måtte jo indrettes efter den sum penge, det var lykkedes os at samle sammen til præmier. Vi havde fået 25.000 kr. gennem stenhuggerne fra De Forenede Granitbruds rejsefond og 25.000 kr. fra Kirkeministeriet. Ca. 10.000 kr. kunne vi selv lægge til. Men desværre var vor appel til forskellige fonde i mange, ja, de fleste tilfælde resultatløs. Vi havde dog den store glæde at modtage 5.000 kr. fra Dronningen og Prinsens Fond. Så havde vi fået den tanke at søge stiftsfundene, og her var resultatet 5 med nej, 3 med ja: Aalborg med 3.000 kr. Aarhus og Lollands-Falster med hver 2.000 kr. De sidste to har vi endnu ikke hørt fra.

Den samlede præmiesum var 70.000 kr., som vi fordelte med en 1. præmie på 40.000 kr. - som lovet i konkurrencebetingelserne - tre 2. præmier på 10.000 kr. hver.

I den dommerbetænkning, der foreligger ved konkurrencens afslutning, har vi endvidere ønsket at give rosende omtale til endnu fem deltagere.

Årsskriftet

Det er klart, at vi har spekuleret meget på, hvordan vi kunne fastholde denne rigdom af forslag til glæde for fagfolk og menigmand i de kommende år. Efter udstilling her i Roskilde har Landsforening af Menighedsrådsmedlemmer ønsket at vise den på Nyborg Strand i forbindelse med foreningens årsmøde i dagene 15.-18. juni. Derpå går de indsendte forslag tilbage til ophavsmændene og er således spredt for alle vinde.

Vi har derfor besluttet at lade udarbejde rapport over konkurrencen med udførligt billedmateriale. Det er klart, at en sådan bog vil blive noget dyrere end det sædvanlige årsskrift, men så prøver vi fondene igen. Der er min erfaring, at det vil blive lettere at få til bogudgivelser end til konkurrencer - vel at mærke, hvis der foreligger et professionelt oplæg og et udførligt budget. Vi har derfor den glæde, at mag. art. Karin Kryger har påtaget sig opgaven, hvorved vor mangeårige redaktør Axel Andersen har fået et velfortjent sabbatår. D.v.s. vi har allerede bedt ham begynde at tænke på det næstfølgende årsskrift, og jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige, at skulle nogen her i forsamlingen have gode ideer til enkeltartikler eller tema, så kan I sende det til Axel, så kan det indgå i overvejelserne.

På det årsskrift, foreningens medlemmer lige har modtaget, står der 1989/90. Det betyder ikke, at I bliver snydt for et årsskrift. Ingen kan rigtigt forklare, hvorfor årstallet på årsskriftet i åringer har været et år bagud for udgivelsesåret. Men det har været upraktisk mange steder, ikke mindst for bibliotekerne, så derfor har vi valgt denne praktiske løsning.

Og ét ord mere om årsskriftet. Foreningen har jo i år 70-års jubilæum, og vi havde planlagt en jubilæumsartikel. Hvem ville være bedre til at skrive den end Gøtke-Hansen. Vi ved alle sammen, at sådan skulle det ikke være. Vi har derfor besluttet at vente til Foreningens 75-års fødselsdag med et rigt og festligt jubilæums-skrift.

Folder

Vi nedsatte sidste år et udvalg til udarbejdelse af en folder, der på en overskuelig måde skulle informere om foreningen. Folderen er færdig og ligger nu fremme, for at I kan tage den med hjem, og I kan få flere ved at ringe til kassereren eller sekretæren. I skal ikke være sparsommelige med at dele dem ud, tværtimod. Hver eneste af jer er ambassadør for foreningen, og der bør gå sport i at tegne nye medlemmer. Jo flere medlemmer, jo flere penge har vi at arbejde med for at fremme foreningens formål.

Forlaget

I beretningen sidste år oplyste formanden, at Volmer Rud Nielsen, der i mange år havde drevet forlaget, nu ønskede at afhænde det. Men da bl.a. protokollerne er meget velanskrevne, havde der været overvejelser i gang for at bevare aktiviteterne - evt. under samme tag - i samarbejde med Foreningen af Danske Kirkegårdsledere. Dette blev dog senere opgivet, og Rud Nielsen havde derfor i stedet truffet aftale med Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer om overtagelse, men med Rud Nielsen tilknyttet som konsulent.

Parkteknisk institut

I Parkteknisk Institut, hvor Henning Lektonen har afløst Claes Foghmoes, arbejdes der videre med problemerne vedrørende kemiske bekæmpelsesmidler og kemiske stoffer i det hele taget på kirkegårdene samt problemer omkring pyntegrønt.

Nordisk samarbejde

Den nordiske kongres for Kirkegårdskultur afholdtes i Stockholm 20.-22. september 1989 med temaet "Kirkegården i Landskabet". Fra foreningen her deltog Axel Andersen, hvis rapport fra kongressen var så fyldig og interessant, at vi valgte at lade årsskriftet udarbejde over dette tema. De, der allerede har læst årsskriftet, vil vide, at ikke blot de faglige og saglige, men også de mere muntre oplevelser er taget med. Jeg havde faktisk set frem til at nogle af de flotte røde langærmede bluser med hvid streg på højre overærme - altså her i Roskilde.

NSKK (Nordisk Samarbejdsråd for Kirkegårds- og Krematoriespørgsmål) er et forum, hvor man orienterer hinanden om bl.a. lovforslag og uddannelse. Fra dansk side varetages det af Kirkegårdslederforeningen og Krematorieforeningen.

Der afholdes et årligt møde, og ved fjernere møder sendes af økonomiske årsager en fælles repræsentant.

Selskabet for kirkelig kunst

Her blev jeg i foråret opfordret til at indtræde på Gøtke-Hansens plads og har for nylig været til selskabets årsmøde. Her blev jeg bedt om at redegøre for gravmindekonkurrencen, som selskabet har fulgt med interesse, og hvor man især interesserer sig for skrifttyper.

Arkivalier

Hvad angår foreningens arkivalier prøver vi at få overblik over, hvad der ligger rundt omkring for at få det hele samlet på ét sted. Der er af mange grunde værdifuldt for en forening at have et godt arkiv, og det vil blive mere og mere værdifuldt, som årene går. Ikke mindst når der skal skrives historie og der er værdifuldt også i større kulturel og historisk sammenhæng. Så hvis nogen af jer skulle ligge inde med papirer, der vedrører foreningen, vil vi være glade for at få det. Birgitte tager imod.

Registrering af gravminder

Til slut vil jeg lige nævne, at der fra Kirkeministeriet i 1989 kom en cirkulæreskrivelse om finansiering af arbejdet med registrering af bevaringsværdige gravminder. Den har vi rekvireret og drøftet i bestyrelsen, og den afklarer de tvivlstilfælde, der var opstået omkring finansieringen. Så også dette spørgsmål skulle være på plads nu. Endvidere fremgår det af cirkulæret, at gennemførelsen af registreringen på grund af resourcemangel hos museerne må påregnes at tage 10-15 år hvilket er betydelig længere tid, end vi i Kirkeministeriet skønnede, da vi i 1987 i fællesskab med Statens Museumsnævn udsendte registreringsvejledningen.

Det nye cirkulære slutter således: Som anført i vejledningen om registrering af gravminder må det påregnes, at registreringsarbejdet vil strække sig over en årrække. Tidsforløbet vil især være afhængigt af museernes muligheder for at indpasse dette arbejde i det øvrige museumsarbejde. Initiativet til påbegyndelsen af registreringsarbejdet på de enkelte kirkegårde vil normalt udgå fra vedkommende museum. Menighedsrådene/kirkegårdsbestyrelserne skal derfor ikke foretage sig noget i sagen, men blot afvente en henvendelse fra museet.

Jeg har sagt til kontorchef Langager, at jeg er ked af, at man ikke i dette nye cirkulære har

gentaget det, der står i vejledningen, og som jeg dengang lagde megen vægt på kom med, nemlig: "- at indtil den første registrering har fundet sted, må gravminder, kun fjernes af menighedsrådet/kirkegårdsbestyrelsen efter en nøje vurdering af, om der er tale om et gravminde, der er bevaringsværdigt ud fra de kriterier, der er omtalt under afsnit 2. I tvivlstilfælde bør gravmindet ikke fjernes fra kirkegården".

Efter beretningen takkede Mette Madsen bestyrelsen og ikke mindst gravmindeudvalget for dets indsats. Også sekretærens søn, der har indgået i de vekslende arbejds hold i forbindelse med det praktiske arbejde med konkurrencen fik en formandstak. Dommerkomiteen ville Mette Madsen vende tilbage til i forbindelse med udstillingen og præmieoverrækkelsen tirsdag.

Formandens beretning godkendtes herefter enstemmigt.

ad 3. Beretning fra Gravmindeudvalget.

Som en fortsættelse af formandsberetningens afsnit om gravmindekurrencen meddelte udvalgsformand, stenhuggermester Hans Broch-Mikkelsen, at Gravmindeudvalget hermed var nedlagt, idet det var nedsat som et hoc-udvalg, hvis arbejde nu var slut.

Broch-Mikkelsen fandt konkurrencens resultater meget spændende. De gav mange nye ideer, som burde følges op med konkret arbejde inden for f.eks. skrift, symbolik og dekoration - emner, hvor forhåbningen om en nytænkning ikke var blevet indfriet i besvarelsene.

Ligesom Mette Madsen glædede Broch-Mikkelsen sig over det store antal besvarelser, og han håbede, at den gode kvalitet i mange af projekterne allerede nu måtte give inspiration.

Foreningens redaktionsudvalg vil som nævnt forestå udgivelsen af en bog, der vil udkomme i løbet af et års tid og fremover kunne være til inspiration og medvirke til en højnelse af kirkegårds kulturen.

Beretningen godkendt enstemmigt.

ad 4. Fremlæggelse af revideret regnskab.

Kasserer Henning Lektonen fremlagde det reviderede regnskab, der viste en omsætning på 90.316,04 kr. og et overskud på 6.770,19 kr. Henning Lektonen nævnte i forbindelse med indtægter fra salg af foreningens særtryk fra 1987, at der stadig er et restlager på ca. 150 stk.

Regnskabet godkendtes enstemmigt.

ad 5. Fremlæggelse af budgetforslag og fastsættelse af kontingent.

Det fremlagte budgetforslag gennemgik kort. Kassereren oplyste, at kontingent foresloges uændret, d.v.s 140 kr. for individuelle medlemmer og 110 kr. for kollektive medlemmer.

Budgettet godkendtes enstemmigt.

ad 6. Behandling af indkomne forslag.

Der var ingen indkomne forslag.

ad 7. Valg af medlemmer til bestyrelsen.

Gunver Vestergaard, Hans Broch-Mikkelsen og Henning Lektonen genvalgtes uden modkandidater.

ad 8. Valg af 2 revisorer og 1 revisorsuppleant.

Bent Christiansen og Henning Hansen genvalgtes som revisorer, mens Bent Lemmich nyvalgtes som revisorsuppleant.

ad 9. Fastsættelse af tid og sted for næste års generalforsamling.

Næste årsmøde finder sted i Århus Stift d. 27.-28. maj 1991, Pejsegården i Brødstrup.

ad 10. Eventuelt.

Mette Madsen bad om ordet, da hun i sin velkomst ikke havde fået nævnt vores norske gæster Helge Klingberg og Stein Ynnerberg fra Landslaget for Kiregårds kultur. I Landslaget er man meget interesseret i gravmindekurrencen, idet der også i Norge arbejdes med en tilsvarende.